

נאמר של עיר

אנשי הרוח של פרס * סופרת ושמה שולמית *

הכוונות הטובות של אדוארד מורגן פורסטר * „סקופים“

מן העבר הישראלי * ביקורת הטלוויזיה הישראלית

תופעה

סופרי חצר

סופרים, משוררים ויוצרים אחרים בעור למהמערבי עושים כל שביכולתם על-מנת שאיש לא יזהה אותם עם מיפלטת שילטון זו או אחרת. במזרח-אירופה נהגו לקיים היוצרים לשתי קבוצות — סופרי חצר ומורדים. שילטון הליכוד הותיר דור שלם של סופרים ביתמות בת ארבע שנים, ובני הדור הזה עושים עתה כל שביכולתם על מנת לחסלה.

גברת, לשעבר שחקנית כושלת, מופת קדת על הפרוייקט הפירסומי של מיפלטת העבודה: „חוזרים לעבודה — אנשי-רוח, סופרים ואמנים עם תנועת העבודה“.

חנוך ברטוב
„יש לנו חשבונות...“

מנהלת הפרוייקט הפירסומי היא בכיר פרייטשטדט (סוזין), ששיגרה הנמנות לאנשי-רוח רבים לפגישה עם יצחק בן-אהרון: „עם פיו המפיגש ייערך דיון קצר בנושא הערכות ציבורי האמנים, הסופרים והמשוררים לקראת תחילתה של מערכת הבחירות“. פנייתה של פרייטשטדט-סוזין נעשתה בלא בוש, אחרי שפורסם מאמרו המגנה של המשורר נתן זך, שקרא לסופרי ולמשוררי ישראל להבין, כי תמיכה במפלגה עלולה לפגום בערך הספרות הישראלית בעיני הציבור.

כמו בכל פרספקט פירסומי, מפרסמת הגב' פרייטשטדט-סוזין את השמות שכבר התגייסו: אוריאל אופק, אהרון אשך, מן, יעקב כסר, חנוך ברטוב, אהרון מגד, יגאל מופסינון, שיינשון מלצר, אנדה אמיר-פינקרפלד, הד"ר אמיר פוירשטיין (מבקר התיאטרון של הצופה), הד"ר מנחם פרי, דן צדקה ואשר רייך, ועוד כחצי תריסר אנשים מהפרייטשטדט-סוזין.

מסתבר שלגוף זה של סופרי-חצר יש גם אידיאולוגיה. האידיאולוגיה מתפרסמת בתדפיס סטנטי של איש מעריב, חנוך ברטוב, שבו דברים אותם נשא בבית ארלוזורוב בתל-אביב, ב-16 בדצמבר 1980. טען ברטוב: „הצינורות, לפי מושגי שלי, אינה מסתיימת בכינונה של

מדינה על אדמת ארץ-ישראל, מדינה שיש לה שילטון בה בידיו יהודים... מה שמבקש שים לצייר לנו כמאבק למען שלמותה של ארץ-ישראל נהפך לנגד עינינו לתובי ניה להנצחת מצב, אשר יהפוך את הציור נות לא למדינת היהודים, כי אם למדינה דו-קומתית. כמדינה כזאת יוסיפו הערבים להשאיר ערבים, אבל היהודים ייהפכו בהדרגה למשהו אחר...“ על שלושים שנות רמיסת „חופש היצירה“ ושעיבוד התרבות בישראל, שברטוב, כאחד מגברי סד התרבותי הפלמ"ח, היה אחד מגברי תניה, הוא מצטדק ואומר: „יש לנו השכונות ארזים עם תנועת העבודה. אבל לעומת כל מה שמתרחש עכשיו — ואשר הזכרתי רק ברזו — מוצאים אפילו הכתמים בוהרי-נזחות...“ הפוליטרוק בדימוס ממשיך ומגלה: „היום אנחנו יודעים היטב מה שבחור-תיכנו ידענו גם קודם — באיזה קרקע צמחה הספרות העברית, מי היו פרנסיה, מי היו צרי כניה, מי היו — גם זה — בני הפלוגתה שלה...“

מקור

עדנה

הרוחות האופנתיות המגשבות מתרבות המערב ופורעות את השיער של כמה מחברות ישראליות משוללות כישרון, כאיזה צורית-מגד ושולמית הר-אבן, אין בכוחן לשפר את יצירותיהן של הגברות הנ"ל. וזאת למרות אבקת „שיחורור האשה“ שהן זורות על עבודת-תינה, ושאר מרכיבי ומקדיחי התבשיל הספרותי הנשי למינהו.

הפתעה נעימה של עדנה ספרותית טמור נה בקובץ הסיפורים קדחת, מאת „שולמית לפיד *“. עיקר ההפתעה מצוי באי קיומו של פער בין כוונותיה של הגב' לפיד כמחברת, לבין התוצרת הספרותית. מחברת חמסין אינה מנפנת בי חזויותה או בחזויות הגיבורות שלה, אינה מתחפשת לקפקא, אינה מסתירה את גילה. היא מציגה עולם רבי-אמינות, ש' עובר בסיפוריה בטבעיות רבה.

הרקע הנופי של עולמה הוא עיר הבטון והחול תל-אביב. בנוף הימתיכוני המובי הק, המאפיין את כל סיפוריה, פורשת לפיד סיפורים רבידמיון, בצד סיפורים שהראליזם טבוע בהם. כבר בסיפור הראשון ובכוח הדיבור מדמיינת המחברת „ספינת תה“ שזועדה להיות מכשיר-תיק שורתי בין שתי המדינות המרכזיות, ורודי סיפור מזור זה מסתיים, כמו היה אליגוריה לאלמות שפשתה בחברה הישראלית, בשריפת „ספינת התה“. עולם של אלמות שבו שודרת לפיד פיסה של עדנה.

ידי סינואני מאפיין מחזור של סיפורים רים בקובץ זה, טבול בריאליזם תל-אביבי, שעשוי לעורר קינאה אצל סופרים תל-אביביים רבים, החסרים את האוזן הרגישה של לפיד לקולותיה של העיר הזאת. הקול קול יעקוב והיודים ידי עשו“ הוא הנושא של הסיפור, שבמהלכו מאמצת טוביה גולדמן, פקידה במחלקת המים שיצאה לגימלאות ביחד עם בעלה, את זיווה סינואני. „הנולדמים ממני נים את לימדיה בבית-ספר לסקרדיה“, עד שב„ליל שבת אחד פגשה את מרשי

שולמית לפיד — קדחת; הוצאת יחדי, בשיתוף אגודת הסופרים; 132 עמודים (כריכה רכה).

על הברזלים של אחד ממעדוני-הריקודים. באותו שבוע הגג את שיחורורו מה" צבא. דק גיורה היה זכה-קומה...“ סיפור העוסק בכפיות טובה, בכוננות טובות, ובסיום שאחרי הנישואין, כאשר זיווה מציגה למרשי לאמץ מישהי, כפי שה' גולדמנים אימצו אותה. מרשי משיב לה: „אם תחזירי את החוב שלך לגולדמנים ימחקו את הנקודה הטובה שרשמנו לזכר...“ אבל זיווה הפצה ב„נקודה טובה בשמיים“.

מזכרות הוא סיפור על שיקום מיספי חות הרוסות אחרי מוות. מיספחות של מבוגרים, שאחד מבני הווג בהן נפטר והילדים עזבו כבר את הבית. בלשונה של לפיד: „ומזימה עוד הם שרויים עם בני ווגם המתים, אך לבסוף נותרו כנפם, יענקל ומרים כלכד...“ כעבור זמן הם ניצאים בשנית. בתו של הגבר מתמודדת עם האשה החדשה של אביה, ואף פולטת דברים כמו: „אשה זו הורגת אותך!“ סיפור פרוץ ומעולה הוא הרבם, בו נבחנים ניושאי האה המבוגר בעיני האה הצעיר. האה המבוגר נושא לאשה נערה בת עדה מזרחית, שאינה תואמת את האווירה ה„פולנית“ של הבית. והפולניות אכן מביאה לפירוק חד-צדדי של נישור אים אלה: „שריתי יצאה מהבית, ואחרי כך שמענו כי עוד באותו לילה חזרה לבית הוריה. תולי ניסה להחזירה אליו ולא הצליח...“ ובאחד מימי החופש-הגדול פוגש האה הצעיר — המספר — את אשת אחיו: „בעוד יומים ננמר החופש הגדול, מה? מה עשית בחופש הגדול? — דיקלמה שריתי — התחתנתי, נפרדתי...“ וכאשר המספר מבקש ממנה שתלמדו לתקוע גרפעים, כפי שעשתה מול הוריו, אומרת שריתי: „כשתהיה

שולמית לפיד

„גרפעים מול, פולניות“

מבוגר תעשה גם אתה דברים לא יפים ותתכייש בעצמך ובכל זאת תעשה אותם, כי זאת תהיה הדרך שלך, העלובה, להת-מדד עם עוול או כאב...“ והמספר מתג-רה: „...כפה היה לי טעם של לחם טרי ורצייתי כל כך ללפף את הקור החיים החם הזה...“ ואחר כך הוא מהרהר: „אם תולי כאמת ימות מצער, אני אתחתן איתה...“

סיפור פרוטרוט אחרון מספר בהרי חבה ספרותית בדיחה של דור הבריגדה, שיצא להילחם בנאצים והותיר את נשור

הסיפור האחרון בקובץ — קדחת — הוא סיפור של מרחבים והתפוררות. סיפור של אהבת שני צעירים: „כשסימיו את שרותם הצבאי הלך עמה העירה. היתה זאת היא שעברה לו את החדר והיא שרשמה אותו לחוג לניאגריפיה...“ סיפור של צעירים עם אופנועים. הוא נושט אותה, בשל זימון שקיבל למחלקת הסרטון, היא מחפשת אותו במרחבים: „מדוי שבת עלתה חמטל על האופנוע שלה ויצאה לחפש את ישי...“ עד שהיא מוצאת אותו. „אחרי ששה-עשר שבועות מצאה אותו מתחת לתומר, דרומית לדייר-אל-בלח...“ ובדרכה היא נאנסת, ועולמה מסתכסך לחלוטין. „ברך חזרה התקלקל האופנוע ושני ברונים נמסלו אליה, אנסוה, היכזה והשאירוה על הכביש נטולת הכרה. חור-רשים אחריה אחרי שהחלימה יצאה אל הכביש בעצמה. לשווא ניסו להחזירה הביתה. היא אינה קמינה ומעולם לא נתפסה בשיוול...“ שולמית לפיד מביאה כאן סיפור של דעיכה, סיפור של השור-ליים. ולקראת סיומו: „תגידי לחמוטל שמצאת את ישי... בפרס ליד אל-עריש. ההלוויה מהר בשתיים...“ סיפוריה של לפיד קצרים, פשוטים וחסי-כוניים. סיפורים של אמנות מפתיעה, דמויות תלת-מימדיות, יכולת תיאור רגני-שה ולשון הנעה בין עדנה לבין כאב.

תרנום

ליליה

אדוארד מורגן פורסטר, קלסיקן בסינגון כתיבתו ופורק-עול מוסרי ומיני בחייו (1879—1970), לא זכה לתרגומים